

הפטרת פרשת זכור

ביאור חילוק המנהגים לגבי תחילת ההפטרה

הנה למנהג ספרד מתחילין את ההפטרה מהפסוק "אותי שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל", ואילו למנהג אשכנז מתחילין ההפטרה מהפסוק שאחרי כן "כה אמר ה' צבאות פקדתי וגו'".

והנה מנהג אשכנז צריך ביאור, שהרי יותר נכון היה להתחיל ההפטרה מתחילת העניין וכמנהג ספרד, וגם כדי לידע מי מדבר אל מי ועוד, שההקדמה שמנה ספרד פותחין בה ששמואל אומר אל שאול "אותי שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל" - לצורך היא, שהרי מינוי מלך קודם למחייט עמלק, כמבואר ברמב"ם (פ"א מהלכות מלכים ה"ב).

והנראה לבאר בזה, הנה איתא בגמרא (סנהדרין כ, ב) "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה, ואיני יודע איזה מהן תחילה, כשהוא אומר כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק, הוי אומר להעמיד להם מלך קודם". ומבואר שם בגמרא, דשלוש מצוות הללו - העמדת מלך, כריתת זרעו של עמלק, ובניין בית הבחירה, על הסדר דווקא נאמרו, והיינו תחילה מלך, אח"כ עמלק, ואח"כ בית הבחירה.

ואם כן קשה, מה זאת שבימי עזרא הקדימו את בניין הבית, הגם שטרם המליכו עליהם מלך וכתרו את זרעו של עמלק, כי הלא בימי עזרא לא נעשה מינוי מלך כלל, וא"כ כיצד ניגשו לבנות את הבית.

ואשר נראה בזה, כי הדין הלזה דשלוש מצוות הללו על הסדר דווקא נאמרו, לא נאמר דין זה לעולם, אלא רק בפעם הראשונה, והיינו רק בעת שנעשה מינוי הראשון של מלך, אז נאמר אשר צריך כי יקדם מינוי המלך למחייט עמלק, ומחייט עמלק לבניין בית הבחירה, אבל אחר אשר כבר התמנה מלך על ישראל פעם אחת, כבר

אין נוהג דין זה בכל מינוי מלך, אלא כיוון שכבר נתמנה מלך פעם ראשונה, מעתה ישראל מחויבים תמיד בבניין בית הבחירה ובמחייט זרעו של עמלק, אף קודם מינוי מלך [וצ"ע מה שכתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה שקדושת 'עזרה' צריכה מלך, והא חזינן בבית שני שנתקדש בלא מלך, וא"כ מוכח שאין זה מעכב].

והנה עיקר עניין הקריאה בפרשת זכור הוא בשביל שנמחה את זרעו של עמלק, ומהאי טעמא גם מפטירין במעשה אגג. מעתה נראה לבאר יסוד החילוק בין מנהגם של 'אשכנז' לשל 'ספרד', והוא דלמנהג ספרד, שמתחילין ההפטרה מ"אותי שלח ה'

למשחך למלך", זהו מכיוון דס"ל שצריך שיקדם מינוי מלך למחייט עמלק, ואין מחייט עמלק נוהגת קודם שיש מלך, ולכך כאשר באים לזרו העם למחייט עמלק מקדימים ואומרים דמינוי מלך הרי הוא קודם למחייט עמלק, ולכך פותחין במינוי מלך.

אך למנהג בני אשכנז, יש לומר דס"ל כמו שנתבאר שהדין שיקדם מינוי המלך למחייט עמלק, הוא רק במינוי הראשון של מלך ישראל, אבל אחר שכבר פעם אחת נתמנה מלך על ישראל, אזי אף אם אין מלך על ישראל מכל מקום מצווים הם במחייט עמלק [וכמו שבימי עזרא בנו את הבית אף קודם מינוי מלך ומחייט עמלק], וחייב מחייט עמלק אשר חל על ישראל בימי מינוי המלך הראשון על ישראל, הלא הוא שאול בחיר ה', שוב לא פקע מהם.

מציון

מבשר

יפי

הפטרת פר' זכור

ומגילת אסתר

השע"ט

פנינים מתורת

מרוז הגאון

רבי אבוגדר הלוי

בבניצל שליט"א

מרא דאתרא
דירושלים העתיקה
ונשיא הכבוד ליום
"צילו של הזיכר"

פלוגתת שמואל ושאל בדין מחייט עמלק

וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד עִיר עַמְלֵק וַיִּרְבּ בְּנַחַל
(שמואל א טו, ה)

אמרו חז"ל "וירב בנחל, אמר רבי מני על עסקי נחל, בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול, לך והכית את עמלק, אמר, ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה, ואם אדם חטא בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו" עיי"ש (יומא כב, ב). ומקשים, כי לפלא יחשבו הדברים, שהרי הכתוב אומר "כה אמר ה' צבאות וגו', והמתה מאיש עד אשה מעלל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור" (טו, ב-ג), הרי שבפירוש נאמר לשאול בנבואה מאת ה', להמית שור ושה של עמלק, והלא לא יועילו כל קל וחומר שבעולם לבטל דברי ה' שנאמרו בפירוש בנבואה, וא"כ היאך זאת עשה שאול ק"ו לעצמו מעגלה ערופה שלא להמית שור ושה.

וביותר קשה, שהרי בהמשך הכתובים נאמר "ויחמול שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר והמשנים ועל הכרים ועל כל הטוב ולא אבו החרימם וכל

המלאכה נמבזה ונמס אותה החרימו" (טו, ט), הרי שלא נזכר במקראות שחמל שאול על ילדים קטנים, אלא נאמר רק שחמל על הצאן, ולכאורה מבואר מזה כי על אף שעשה שאול ק"ו שאם גדולים חטאו קטנים מה חטאו, וא"כ אין להרוג את הקטנים, מכל מקום בטל בזאת את דעתו לדברי שמואל והרג אף את הקטנים, והטעם לזה פשוט, כיוון שבנבואה נאמר "מעלל ועד יונק", א"כ לא יועיל שום ק"ו שבעולם לבטלו, א"כ מעתה הלא התמיהה בזאת כפולה, כי אם לגבי הבהמות לא שמע לקול ה' אשר נאמר לו ביד שמואל, אלא חמל על מיטב הצאן והבקר, א"כ מה זאת שעל

בזוה מתבאר גם לשון המקרא "וירב בנחל" והיינו שהריגתם על ידי נחל היתה, והיינו שהשקה אותם במים, ועיי'ז בדק אם בהמות הם או אנשים שכישפו עצמם, אבל שמואל היה סבור כי ציווי ה' בהריגת בהמות עמלק היה כמו שפירש רש"י בפירושו על התורה, כדי שלא יזכר שם עמלק אפילו על הבהמה, וא"כ היה דין מחייה בעצם על הבהמות.

ביאור הדין ודברים בין שמואל לשאול אם הקים שאול את דבר ה'

ואשר לפי מה שנתבאר נוכל להבין את המשא ומתן של שמואל ושאול אשר לכאורה יש כמה תמיהות בהבנת המקראות, ראשונה, יש להבין היאך יתכן כזאת כששמואל בא לקראת שאול אחר המלחמה, קידמו שאול ואמר לו "הקיימותי את דבר ה'" ולעומת זאת שמואל השיבו "ולמה לא שמעת לקול ה' אלוקיך ותעש הרע בעיני ה'", ואחר כך שאול חזר ואמר "אשר שמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה'", ואילו שמואל משיבו על כך "יען מאסת את דבר ה' וימאסך ה' ממלך", הכיצד יתכן ששמואל היה בטוח ש"הקיימותי את דבר ה'" ושמואל משיבו "יען מאסת את דבר ה'", וצריך לבאר מה היה עיקר המשא ומתן ביניהם ומה פשר מקראות אלו.

והשנית צריך ביאור, כאשר שאול ביקש משמואל שיעלה עמו להשתחוות לה' אומר שאול "חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך וגו' ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחוו לה'", ויש להבין, וכי משמואל יש לבקש מחילה על החטא, והלא מה צריך הוא לבקש מחילה, וא"כ מה זאת שאומר לשמואל "כי עברתי את פי ה' ואת דבריך". וכן אחר כך חזר ואמר שאול "ועתה שא נא את חטאתי", והלא אין החטא לשמואל אלא לה'.

והשלישית יש להבין, כאשר שמואל סירב לעלות ולהשתחוות עמו אמר שמואל "לא אשוב עמך כי מאסתה את דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל", ומדוע באמת לא הועילה לשאול התשובה שעשה, והרי לעיל נאמר ששמואל אמר "חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך" וגו' הרי ששמואל התוודה שחטא וניחם על החטא ורצה לשוב בתשובה, ואם כן אמאי מיאן שמואל לשוב עמו, והלא גדולה היא התשובה.

והרביעית יש להבין, לבסוף הרי עלה שמואל עם שאול להשתחוות לה', ואם כן מדוע מתחילה כבר לא עלה עמו. אולם לפי מה שנתבאר, שנחלקו שמואל ושאול בפירוש הציווי אשר אמר ה' להרוג את בהמת עמלק, אם יסוד הציווי הוא משום שיש דין מחייה בעצם על בהמות עמלק כמש"כ רש"י עה"ת שלא יהא נזכר שם עמלק אפילו על הבהמה, אשר זו היתה דעת שמואל, או הטעם משום שמוא כישפו העמלקים עצמם והיו נדמים כבהמות, וא"כ אין דין מחייה בעצם על בהמות עמלק, וזו היתה דעת שאול.

ומעתה לפי מה שנתבאר, זו כוונת שאול באומר אל שמואל "הקיימותי את דבר ה'", כי לפי דעתו היה סבור שאכן עשה את רצון ה', והריגת הבהמות - חומרא של שמואל היא, ושמואל משיבו ולמה לא שמעת לקול ה' אלוקיך", "ותעש הרע בעיני ה'", "יען מאסת את דבר ה'", כי האמת שחיוב מחיית בהמתן של עמלק אינה מפני שהיו מכשפים עצמן, אלא כמו שכתב רש"י בפירושו על התורה

הקטנים לא נכמרו רחמיו ולא חמל עליהם אלא הרגם, ולא עשה ק"ו מעגלה ערופה להחיותם. ועוד צריך ביאור, מה שהכתוב מסיים "וכל המלאכה נמבזה ונמס אותה החרימו", שמשמעות המקרא הוא - שכל דבר הנמס החרימו, וצריך ביאור פשר העניין, מה עניין "נמס" למחיית עמלק (ועי' רש"י שפירש נמבזה ונמס, כמו נבזה ע"כ, אך לא ביאר רש"י מהו ונמס).

ואשר נראה לבאר כל זאת, הנה בציווי של שמואל אל שאול נאמר לך והכיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור", והיינו כי מלבד הריגת העמלקים עצמם, נצטווה בזאת גם על כל הבהמות.

ובטעם החיוב להרוג את הבהמות מצאנו שני פירושים ברש"י, שרש"י בפירושו על התורה פרשת כי תצא (דברים כה, יט) כתב שהטעם מפני "שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

ומאיך, רש"י בפירושו לספר שמואל (טו, ג) כתב שהטעם לציווי הריגת בהמת עמלק הוא, מפני שהיו עמלק מכשפין, והיו מכשפין את עצמן, ונדמין לישראל כמו בהמות, ולכך נצטווה שאול להרוג אף את הבהמות, שהרי עמלק היו עושין את עצמם בכישופן לבהמות.

והנה איתא בגמרא סנהדרין (סז, ב) שכשפים הנעשים לשנות את הבריות, נבדקים הם על ידי מים, וכאשר משקין אותן מים, הרי הם "נמסים" וחוזרים לקדמותם ועיי"ש בגמרא ב' מעשים בענין זה.. ומעתה יש לומר, שנחלקו שמואל ושאול בטעם הדבר אשר ציווה ה' להחרים את בהמותיהם של עמלק, ששמואל היה סבור שעיקרו של מחיית עמלק אשר נצטווה מאת ה' על ידי שמואל, היה רק להרוג את עמלק עצמו, ורק אנשי עמלק בכלל זה. ומה שנאמר לו להרוג גם את בהמתם, זה היה חומרא של שמואל מפני החשש שמוא העמלקים בכישופם נדמים כמו בהמות, אך לא היה זה מעיקר דין מחיית עמלק, ואם שאול יוכל לברר שאין אלו בהמות - כישוף, הרי אינו צריך להורגם, והדבר אפשרי על ידי בדיקת מים, שאם ישקו את הבהמות מים ועדיין יותרו בהמות, יהיה מוכח שבהמות ממש הם ולא אנשים שכישפו עצמם להיות בדמות בהמה.

ולזאת היה סבור שאול שה"קל וחומר" שעשה מעגלה ערופה, שאם אדם חטא בהמה מה חטאה, לא עלתה על דעתו לסתור בזוה את דבר ה' שנאמר לו בפירוש להחרים הבהמות, אלא שהקל וחומר היה רק גילוי מילתא לפרש שזוה רצון ה' בסיבת הריגת בהמות עמלק, כיוון שלא הסתבר לשאול שציווה ה' להרוג הבהמות, שהרי אם אדם חטא בהמה מה חטאה, לכך פירש שכוונת השי"ת היתה משום שמוא כישפו העמלקים עצמם, ולא משום שלא יזכר שם עמלק על הבהמה.

ומבואר בזה הטעם שע"י הק"ו שעשה חמל רק על הצאן ולא על הקטנים, והיינו כי ביטל דעתו לדעת שמואל, שעל הקטנים היה ציווי מפורש בעצם המצווה שצריך להרגם, ורק על הבהמות היה סבור שאין דין הריגה בעצם, אלא רק משום חשש שכישפו עצמם.

ובזה מתבאר לשון הכתוב "וכל המלאכה נמבזה ונמס", והיינו שמה שהפשיר על ידי המים וחזר לקדמותו להיות אדם הנבזה מזרע עמלק, אותה החרימו, אך מה שלא "נמס" אלא עדיין נשאר בהמה אותה לא החרימו.

היה סבור שחטא רק לשמואל ולא חטא לה', ונמצא שלא התוודה ושב על חטאו, כי חטאו האמיתי הוא להקב"ה בזאת שלא קיים את מחיית עמלק כראוי, שלא הרג הבהמות, וזוה מתבארת ההערה השלישית. אבל לבסוף כאשר שאל אמר לו "ויאמר חטאתי כבדני נא נגד עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחוית לה' אלוקיך", הרי כאן אמר "חטאתי", והיינו שהחטא הוא בלתי לה' לבדו, ואין החטא לשמואל, א"כ זו ההכרה בחטא וההתוודות עליה, לזאת נאות עתה שמואל לעלות ולהשתחוות עמו, וזוה מתבארת ההערה הרביעית.

"שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר זו משל עמלק", וכיוון שכך, נמצא ששאל לא קיים את דבר ה', ובזאת מתבארת ההערה הראשונה. ובזאת גם מובן מה ששאל אמר לשמואל "חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך", "ועתה שא נא את חטאתי" ונתבאר להקשות מה עניין בקשת מחילת החטא משמואל, אבל לפי האמור, הרי שאל באמת היה סבור שהוא קיים את דבר ה', ורק שלא קיים את חומריו של שמואל, וזוה מתבארת ההערה השנייה. ויובן לפי זה מדוע בתחילה מיאן שמואל לעלות עם שאל להשתחוות לה' על אף שהתוודה שחטא, כי לפי מה שנתבאר, שאל

מגילת אסתר

משאר הנביאים, היה נצרך לציין ולהדגיש כי מרדכי אשר הנסח הנצחי נתגלגל ובא על ידו, הרי הוא מתייחס גם ללאה, ואשר לכך המתנה הניתנת על ידו נצחית היא ולא תבטל. ויש להוסיף עוד בזה, כי "מרדכי" עולה בגימטריא "רחל לאה", והיינו כמו שנתבאר שבא גם מיהודה וגם מבנימין.

שומרי הסף

בַּיָּמִים הַהֵם וּמְרַדְכֵי יֵשֶׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ קָצַף בְּגָתוֹ וְתַרְשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַרְי הַסֶּף וַיִּבְקְשׂוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ (ב, כא)

לפי פשוטו, שומרי הסף היינו שומרי השער, אך אפשר לבאר באופן אחר, הנה מצאנו ברש"י במסכת עבודה זרה (ל"ח ע"ב) שפירש המילה ספות - 'כלים להשתמש בו, כמו שומרי הסף', הרי ברש"י מפרש ששומרי הסף היינו שומרי כלי המלך (ועי' גם רשב"ם שמות יב, כב ורד"ק מלכים ב יב, י ורלב"ג שם שפירשו כן), ולפי זה מתבאר יותר האיך חשבו שומרי הפתח להטיל רעל בכלי המלך, והלא אין להם עסק עם הכלים, ועמידתם בפתח היא, אך להאמור באמת היו שומרי הכלים עצמם, ולא שומרי הפתח, ולכך היתה נכונה בידם האפשרות להטיל רעל בכלי המלך.

אין מרדכי כורע ומשתחוה ל"ו"

וַיֵּרָא הֶמֶן בִּי אִיּוֹ מְרַדְכֵי כֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הֶמֶן חֲמָה (ג, ה)

לכאורה יש כאן שפת יתר, שהוסיפו תיבת "לו", והיה לו לומר רק כי אין מרדכי כורע ומשתחוה. ונראה לבאר בפשיטות, שהרי עצם מה שמרדכי אינו כורע ומשתחוה להמן, אין בזאת התרסה על המן, כי הלא מרדכי היה מן הגולה אשר הגלתה ע"י נבוכדנצר, וזקן מופלג הוא, ואם כן קשה עליו הכריעה, אך כאשר רואה המן את מרדכי בתפילתו אשר הוא כורע לפני הקב"ה, אם כן הלא יכול לכרוע, ורק "לו" הוא דאינו כורע ומשתחוה, על זאת "וימלא המן חמה", כי או אז הבין שרק "לו" אין מרדכי כורע.

הזכות שהגינה על ישראל ביום הגזירה י"ג ניסן

וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחֲשֵׁרֶפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶל הַפְּחֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה

יחוס מרדכי אחר אמו

אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מְרַדְכֵי בֶן יֵאִיר בֶּן שְׁמַעֲי בֶן קִישׁ אִישׁ יִמְיָנִי (ב, ה)

בגמרא (מגילה יב, ב) פירשו את המקרא כך, איש יהודי - מלמדינו שאמו משבט יהודה היתה, ואיש ימיני - מלמדינו כי אביו משבט בנימין היה. וצ"ב, שהרי אין זה מדרך הגמרא לייחס את הנביא אחר אמו ולספר לנו יחוסו של הנביא מצד אמו, ומה גם שאת היחוס תלתה תורה באבות, "למשפחותם לבית אבותם" ואל אחר האם, ואם כן למה זה ייחסו כאן המקרא גם אחר אמו, ומה בא זה ללמדינו.

ונראה לבאר, הנה מצאנו בחז"ל (בבא בתרא קכג, א) שדרשו מהו מה שנאמר אצל לאה "ועיני לאה רכות", ופירשו "שמתנותיה ארוכות", והרשב"ם שם ביאר שמתנותיה "גדולות בכהונה ולויה, דלוי יצא ממנה שממנו כהנים ולוים, ומלכות מיהודה".

ואולי יש לבאר עוד, שמתנותיה של לאה שונות משל רחל, כי מתנותיה של לאה נצחיות המה, ואינן נלקחות ממנה, אלא לעולם נותרו בידיה, ולעומת זאת רחל, הן אמנם שמתנותיה מתנות, אבל אינן "ארוכות", וכפי שאנו נוכחים לראות זאת בענין "המלוכה", אשר גם לאה וגם רחל זכו שמצאצאיהן ימלכו מלכים, אך אין סופן של אלו כשל אלו, שאלו שהוא מזרע רחל, לא האריכה מלכותו, אלא פסקה המלוכה ממנו, ולעומת זאת דוד ושלמה שהינם מזרעה של לאה, הלא לא יכבה נרם לעולם, ולא תפסוק המלכות מהם.

וכזאת מצינו גם לגבי דין "כיבוש ארץ ישראל", אשר שני פעמים נכבשה ארץ ישראל, ודיניהם שונים, כי הקדושה הראשונה אשר נתקדשה הארץ בכיבושו של יהושע קיימא לן שבטלה (מגילה י, וברמב"ם פ"א מתרומות ה"ה), ומאידך, קדושה שניה אשר נתקדשה על ידי עזרא הסופר, שהיה כהן ומזרעה של לאה היה, קיימא לן ש'קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא', ולא בטלה הקדושה, וכזאת אף לענין קדושת ירושלים והמקדש, אשר קיימא לן שקדשו לשעתו ונתקדשו גם לעתיד לבא, כיון שנתקדשו ע"י דוד ושלמה, והם הלא מזרעה של לאה היו.

הרי לפנינו כמה דוגמאות אשר מהן נמצא כי דברים אשר היו בחלקה של לאה, נצחיים המה ואינם בטלים.

ומעתה יתכן לבאר כזאת אף לענין המגילה וימי הפורים. כי הלא המגילה וימי הפורים - נצחיים המה ולא יבטלו לעולם, ולא יסוף זכרם מזרעינו, וטעמו של דבר, כי מפני שהיה ללאה חלק בזה, והרי אמרו חז"ל עליה 'שמתנותיה ארוכות', ואשר לכך, בשונה

שהרי בפסוק הקודם נאמר "ויבא את אוהביו ואת זרש אשתו", ולהם סיפר כל זאת, ומה צריך לספר לאשתו על "רוב בניו" והלא בניו בניה המה, ואם כן מה צריכה היא לסיפור זה.

אלא ביאורו של דבר, שהרי מצינו בחז"ל (מגילה טו, ב) שהיו להמן מאתיים ושמונה בנים, ומן הסתם לא היו כולם בני אשה אחת - מזרש, אלא מכמה נשים נולדו כל בניו אלה, ולכך הוצרך לספר גם לה את "רב בניו", שהרי היא אינה יודעת "רוב בניו" עד היכן מגיע.

רצונו של המן ב"וקראו לפניו"

וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַפּוֹסֵם עַל יַד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִמִּים
וְהַלְבִּישׁוּ אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהַרְפִּיבֵהוּ עַל
הַפּוֹסֵם בְּרֹחוֹב הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ (ו, ט)

יש להבין מה היתה מטרתו של המן כי מלבד אשר איש משרי המלך הפרתמים ילבישהו, וגם ירכב על סוס המלך, וכתר מלכות בראשו, נוסף על כל זאת היה חפץ גם ש"וקראו לפניו", מה היה ענין הקריאה מוסיף בכל אלו.

ועל דרך החידוד יש לבאר, שהרי מצינו בגמרא בבא מציעא (ח, ב) שנסתפקו בשנים שהיו תפוסים בבהמה, וכל אחד טוען ששלו היא, והיה אחד רכוב ואחד מנהיג, מי זוכה, ויסוד הספק הוא, באיזה אופן ניכרת הבעלות ביותר, אם על ידי הרכיבה וא"כ רוכב זכה, או שמא על ידי ההנהגה וא"כ המנהיג זוכה.

ומעתה יש לומר שהיה סבור המן שאם המנהיג, זוכה אם כן נמצא שהוא החשוב יותר, ואם כן הגם שהוא ירכב על הסוס בכבוד גדול, מכל מקום יש מקום לטעות שעיקר הגדולה היא למנהיג, ואשר לזאת רצה המן ש"וקראו לפניו, ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", שבאופן זה יהיה ברור לכל למי כל הכבוד הלזה.

בקשת אסתר על ביטול הגזירה רק אחר תליית המן

וְתֹאמַר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם מִצְּאֵתִי חָן לְפָנָיו וְכֹאֵר
הַדָּבָר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִפְתַּח לְהִשִּׁיב אֶת
הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבֵּת הָמֶן בֵּן הַמְּדֹתָא הָאֲנֹנִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְד
אֶת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ (ח, ה)

יש לבאר מה טעם שרק אחר שתלו את המן על העץ או אז באה אסתר והתחננה אל המלך לבטל את הגזירה שגזר על היהודים להשמיד להרוג ולאבד, ומדוע לא היתה יכולה לבקש זאת קודם שתלו את המן.

ונראה לבאר, כי הלא אסתר אמרה כי נמכרנו אני ועמי, והיינו שעם ישראל נמכרו להמן, ונמצא דכבר אינם ברשות המלך אלא ברשותו של המן, ואם כן כל עוד היות המן קיים אין מה לבקש מהמלך על ענין זה, כי אין זה ברשותו ושליטתו, אבל אחר שהמן נתלה על העץ בדבר המלך, אם כן נמצא שהוא מהרוגי מלכות, והלא דינם של הרוגי מלכות שנכסיהם למלך, ונמצא שגם אם נמכרו להמן, מכל מקום השתא אחר שנהרג ע"י המלך שוב חוזרים המה היהודים לרשותו של המלך, ולכך היה צריך להמתין שיהרג המן, ואז כל נכסיו ממילא שייכים למלך, ואז אפשר לבטל הגזירה על ידי המלך.

וּמְדִינָה נִכְתְּבָה וְעַם וְעַם בְּלִשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרִשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ (ג, יב)

נראה שהזכות שהגנה על כלל ישראל, על יום הגזירה "י"ג ניסן", יתכן שהיתה זו זכותו של אברהם אבינו, שביום זה מל עצמו, שהרי ביום השלישי למילתו בא הקב"ה לבקר, ואותו היום היה יום ראשון של פסח נמצא שיום המילה היה ב"ג ניסן, וא"כ יתכן שזכותו של אברהם אבינו היא זו שהגנה עלינו מהגזירה.

ולפי זה יתבאר גם מה שנאמר בהמשך המגילה "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", וחז"ל פירשו ש'ששון' הכונה למילה, ולהאמור נראה שהכונה בששון שהוא רומז על המילה, הוא לרמז שזכות המילה של אברהם אבינו היא זו שהגנה עלינו.

ותבואינה ותבואנה - ביאור הרמז בקרי וכתבי

וְתַבּוּאִינָה וְתַבּוּאָנָה נְעֻזֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּדּוּ לָהּ
וְתַתְּחַלְחַל הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת
מְרַדְּכָי וְלְהַסִּיר שַׁקּוֹ מֵעַלָיו וְלֹא קָבַל (ד, ר)

הנה הכתיב הוא "ותבואינה", אבל הקרי הוא "ותבואנה". ונראה שנרמז כאן דבר גם בקרי וגם בכתיב, וביאור הדברים, כי מצינו בירמיהו (פרק ט פס' ט"ז) שנאמר שם "התבוננו וקרא למקוננות ותבואינה, ואל החכמות שלחו ותבואנה", הרי למדנו מן המקרא, ש"ותבואינה" הוא קריאה אל ה"מקוננות", ואילו "ותבואנה" זהו קריאה אל החכמות, ולפי זה יש לבאר שכאן היה קינה על המצב אשר אירע ולכך נאמר בכתיב "ותבואינה" שזהו קריאה של מקוננות, וגם היה צריך לטכס עיצה מה לעשות, ולכך הקרי הוא "ותבואנה", לרמז לנו שהיה צריך גם קינה וגם חכמה.

גדר התענית - אל תאכלו ואל תשתו

לֶךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עִלַּי
וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה יוֹם גַּם אֲנִי
וְנִעַרְתִּי אֲצִיּוֹם בֵּן וּבִבְנֵי אֲבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כָדַת
וְכֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי (ד, טז)

יש להבין לשון הפסוק, שהרי מכיון שאמרה אסתר "וצומו עלי", אם כן פשיטא שלא יאכלו ולא ישתו, וא"כ מה זאת שחזרה וכפלה שוב "ואל תאכלו ואל תשתו".

ונראה לבאר, שבזאת באה אסתר והגדירה להם גדר התענית, שחלוקה תענית זו משאר התעניות, שהרי בשאר התעניות אם אירע שאדם חוכרח לאכול יותר מכשיעור, הרי הוא כבר יכול לשתות, כיון שכבר אין זה יום תענית לו, ולזאת אמרה אסתר שתענית זו שאני, אשר גם מי שצריך לאכול שלא ישתה אם סגי לו על ידי האכילה, ואף מי שחולה וזקוק הוא לשתות שלא יאכל, אלא יעשו רק כפי ההכרח ותו לא, וזה היה גדר התענית מלבד מה שהיה 'יום התענית', היה גם יום עינוי מאכילה ושתיה כל אחד לפי יכולתו.

סיפור רוב בניו - לזרש

וַיִּסְפַּר לָהֶם הָמֶן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בְּנָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר
גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׁרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ (ה, א)

הנה סיפור זה על רוב בניו המן מספר זאת גם לזרש אשתו,